

TÜRK SPORUNUN YAPISAL DÜZENİ

Structural Organization Of Turkish Sports

Dr. Rifat ERTEN (*)

ÖZET

Spor bireysel ve toplumsal açıdan birçok işleve sahiptir. Bu nedenle devletler, sporu geliştirmek ve yaygınlaştırmak için örgütsel ve hukukî bir yapı oluşturmaktadırlar.

Bu çalışmada Türk sporunun örgütsel ve hukukî yapısı incelenecektir. Türk sporu, birbirinden bağımsız olmayan Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Futbol Federasyonunun oluşturduğu üçlü bir yapıya sahiptir. Bu üç kuruluş Türk spor hayatında koordineli bir şekilde faaliyetlerine devam etmektedirler. Ayrıca, bu yapıdan bağımsız olarak gerçekleşen ve bu yönüyle istisna oluşturan at yarışları da bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Organizasyon Yapısı, Türk Sporunun Yapısı

SUMMARY

Sport has various individual and social functions. Therefore, the States establish organizational and legal structure for development and expansion of sports.

This article aims to analyze the organizational and legal structure of Turkish sports. Turkish sport is established on a triplet and inter-dependent structure that is composed of Turkish National Olympic Committee, Directorate General of Youth and Sport and Turkish Football Federation. The mentioned organizations continue their activities in a coordinated way. Furthermore, being independent and therefore exception to this structure, there also exists horse-racing as well.

Keywords: Sport, Structural Organization, Structure of Turkish Sport

(*) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Uluslararası Özel Hukuk Anabilim Dalı

GİRİŞ

İnsanların tabiatında var olan rekabet her alanda söz konusudur. Ekonomi, bilim, sanat ve bunun gibi toplumsal etkinlik alanlarında insanların içinde rekabet duygusu hep var olmuştur. İşte rekabetin belirli kurallara bağlı olarak oyun formu içinde yapılmasına da spor denmektedir.

İnsanların var olduklarından beri boş zamanlarını geçirecek birtakım etkinliklerde bulduklarını söylemek yanlış olmaz. Ancak, ilk dönemlerde insanların geçim derdi ile kendilerine ayıracak vakitleri çok azken, zamanla, uygarlığın gelişmesi ve dolayısıyla toplum hayatında iş bölümünün artması, bilimin ilerlemesi ve üretimde kullanılması ile insanların geçmişe oranla kendilerine ayıracakları daha fazla boş zamanı olmuştur. Bunun neticesinde insanlar, üretimden arta kalan zamanlarında birtakım bedensel ve zihinsel etkinliklerde bulunmuşlardır. İlk önceleri, bugünkü modern spor anlayışından çok uzak olan, daha çok yerel önem arz eden ve daha çok savaşa hazırlık amaçlı askeri nitelik taşıyan oyunlar, bireylerin çalışma saatlerinin azalması, dünyanın küçülmesi, iletişimin ve medyanın gelişmesi ile birlikte dünya çapında yapılmaya başlamış ve bu etkinlikler toplumlar için büyük değer kazanmıştır.

Bu alana şirketlerin de yönelmesi ile büyük bir pazar oluşmuştur. Bu gelişimin sonucunda, oyunların düzenlenmesi amacıyla, devletlerin müdahalesi dışında uluslararası kurumlaşmaya gidilmiştir. Uluslararası hukukta, İkinci Dünya Savaşı öncesinde uluslararası özel organizasyonlar (*private international organizations*), sonrasında ve günümüzde hükümetler dışı organizasyonlar (*international non-governmental organization*, INGO veya NGO) diye bilinen, sporu uluslararası alanda yöneten uluslararası kuruluşlar (*Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Uluslararası Atletizm Federasyonu, Uluslararası Futbol Federasyonu gibi*) bu gelişmenin örneklerindedir¹.

Günümüzde, modern toplumun en önemli sosyal etkinliklerinin başında spor gelmektedir. Spor, kişisel eğlence işlevini yerine getirmesinden başka, birtakım toplumsal işlevlere de sahip çok yönlü bir faaliyet alanıdır. Başka bir ifadeyle, sporun, yapanlar, seyredenler, yöneten ve yönetilenler açısından birçok etki ve avantajları bulunmaktadır.

¹ **MALANCZUK, Peter:** Akehurst's Modern Introduction to International Law, B. 7, London-New York 1997, s. 97; **FİŞEK, Kurthan:** 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, (Spor Tarihi), İstanbul 1985, s. 161; **PAZARCI, Hüseyin:** Uluslararası Hukuk Dersleri, II. Kitap, B. 6, Ankara 1999.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

Spor, uğraşan için her şeyden evvel teskin edici bir fonksiyona sahiptir. Kişiyi, oyun içerisinde sadece rekabete motive ederek, modern toplum hayatının gerginliklerinden, stresinden bir an için dahi olsa kurtulma imkânı sağlayarak psikolojik açıdan rahatlatmaktadır². Ayrıca sporun, yapanın ruh sağlığı yanında, beden sağlığı üzerindeki olumlu etkileri de herkes tarafından bilinmekte ve bu nedenle de tavsiye edilmektedir.

Toplumun spor etkinliklerine olan ilgisi, bu alana ticarî bir alan olarak bakılmasına neden olmuş, bu da büyük meblağlı paraların söz konusu olduğu büyük bir pazar yaratmıştır. Buna paralel olarak, kurumlaşan spor dallarının, ulusal ve uluslararası sportif karşılaşmaların arttığı görülmektedir. Bu gelişmenin sonucunda ise, sporda amatörlükten profesyonelliğe geçiş başlamış; başka bir ifadeyle spor etkinliklerinin meslek haline geldiği görülmüştür. Maddî ve manevî büyük kazançlar sağladığı için gerek ülke, gerek dünya çapında adını duyurmak isteyen kişiler çok küçük yaşlardan itibaren sporla uğraşır hale gelmişler ve devletler de bunu desteklemişlerdir.

Sporun bireyler gibi, toplum açısından da teskin edici bir işlevi bulunmaktadır. Sporun, yapılmasa bile, izleyenleri günlük yaşamdan kurtarma dolayısıyla bir rahatlatma ve deşarj etme fonksiyonu bulunmaktadır³. Spor, gerek yapanların, gerek izleyenlerin ruhundaki “*mücadeleci, kavgacı, savaşçı*” güdüyü barışçı bir zemine çekerek insanların “*yenme, üstün gelme*” hislerine hizmet etmekte, çatışma ruhu belirli kurallar içinde yapılan ve zevk alınan bir karşılaşmaya dönmemektedir.

Dolayısıyla spor, günümüzde, toplumsal, bireysel, kültürel ve ekonomik etkileri nedeniyle, ulusal ve uluslararası toplumun ilgisini çeken ve onu harekete geçiren sosyal aktivitelerden biri olarak dikkat çekmektedir.

Çok genel olarak belirttiğimiz özellikleri taşıyan toplumu bu derece ilgilendiren bir etkinliğin hukukun ve devletin faaliyet konusu dışında düşünülmesi beklenemez. Bu nedenle, tüm devletlerde ve bu arada ülkemizde de, sportif faaliyetlerin düzenlenmesi ve işleyişine ilişkin bir yapı oluşturulmuştur. Makalemizde ülkemizdeki sportif yapı ve bu yapı içerisinde yer alan kurumlar arası ilişkiler belirtilmeye çalışılacaktır.

² ÇAHA, Ömer: “Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak”, Düşünen Siyaset Dergisi, Futbol Özel Sayısı, 1999, Y. 1, S. 2, s. 116.

³ ÇAHA, s. 116.

I. GENEL OLARAK

A. Tanım

Sporun doktrinde birçok tanımı yapılmıştır⁴. Bu tanımlamalar yapılırken, sporun birtakım unsur veya amaçlarına yer verildiği görülmektedir.

Bu tanımlardan yola çıkarak, tüm unsurlarını içerecek şekilde sporu, “*kişinin, önceden belirlenmiş kurallara uygun olarak, maddî bir karşılık için yahut sadece zevk için, araçlı veya araçsız, tek ya da takım halinde, kendisiyle, doğayla veya başkalarıyla rekabet esasına dayanan mücadelelerini içeren, fiziksel ve zihinsel yeteneklerini kullandığı ve geliştirdiği etkinlikler ile bu alanla uğraşan mesleklerin ve ilgililerin faaliyetlerini içeren*” bir kavram olarak tanımlayabiliriz.

⁴ Literatürdeki diğer tanımlar ve eleştirileri için bkz. **SILANCE, Luc**: “The Rules of the International Olympic Committee and Law”, Olympic Review, 1971, S. 50-51, s. 586; **AMMAN, M. Tayfun**: “Spor Sosyolojisi”, Sporda Sosyal Bilimler, (Der. H. Can İKİZLER), İstanbul 2000, s. 101 vd.; **ŞAHİN, Mehmet**: Spor Ahlakı ve Sorunları, İstanbul 1998, s. 43 vd.; **FİŞEK, Kurthan**: Devlet Politikası ve Toplumsal Yapısıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Ankara 1980, s. 28 vd.; **FİŞEK**, Spor Tarihi, s. 6 vd.; “*İnsanların, vücutlarına ait gücü veya çevikliği yarıştırmaya, zihin güçlerini birbirleriyle kurallara uygun biçimde sınama niyeti taşıyan karşılaşma veya karşılaşmaların adına spor denilmektedir. Spor, insanların kendi becerilerini, zihin ve beden güçlerini başarıya dönüştürme arzusunun sonucu olan yarışma ve yarıştırmaların adıdır*” [**TURAL, Sadık**: (**GÜVEN, Özbay**: Türklerde Spor Kültürü, B. 2, Ankara 1999) kitabına Sunuş, s. X]; “*Spor, sosyal, psikolojik ve sanatsal işlevi olan, kültürel ve ahlakî bir olgu olup, insanın, aklını ve vücudunu kullanarak rakibine, kendisine, tabiata, mesafeye ve zamana karşı, eşit kurallar içerisinde yaptığı bir mücadele biçimidir. Spor, toplum fertlerindeki potansiyel enerjiyi beden ve zihnen en yararlı olacak şekilde tüketen; kişilerde ve toplumda sağlıklı ilişkilerin oluşmasına olanak sağlayan; çeşitli durumlarda insanı dengeli bir şekilde mutluluğa götüren; topluma disiplini, kurallara saygıyı ve sosyal barışa inanmış bireyleri kazandıran araçtır*” (**GÜVEN**, s. 2); “*Klâsik anlamda spor, bütünüyle hareket ve mücadele esasına dayanan ve bunun içinde gereken birtakım alışılmış idman ve yarışmalardır*” (**KETEN, Mustafa**: Türkiye’de Spor, Ankara 1974, s. 5); “*Modern anlamda ve amatör bir anlayışla, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın başlıca unsuru olan insan gücünün, beden ve ruh sağlığını sağlayıcı ve bütünüyle dengeli olarak yapının geliştirilmesiyle ilgili faaliyetlerle, bu faaliyetlerin yarışmaya dönüşmüş halini spor olarak tanımlamak mümkündür*” (**KETEN**, s. 6, 10); “*İnsan ruhundaki mücadele ve başarıya azminin tabiat ve sosyal yapı ile karşılıklı ilişki kurmak suretiyle, sistemli ve adil, belirli kurallar içinde, hayatı pahasına fizik, moral, toplumsal ve karakter kişiliğinin yarışmaya dönüşmesine spor denir*” (**KETEN**, s. 10).

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

B. Anayasal İlkeler

Anayasada⁵ sporla ilgili ilk ve tek düzenleme, İkinci Kısımın “*Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler*” başlıklı üçüncü bölümünde yer almaktadır. “*Sporun Geliştirilmesi*” başlıklı 59. madde,

“Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.”

hükmünü içermektedir.

Maddenin gerekçesinden⁶ anlaşılacağı üzere sporun geliştirilmesinin amacı, hem yapanlar, hem de sporla ilgilenen ve uğraşanların sağlıkları üzerinde olumlu etkilerinin olmasıdır. Uygulamada spor, tıpkı ekonomi, sağlık ve eğitim gibi bir kamu hizmeti olarak kabul edilmektedir. Diğer kamu hizmetleri gibi, spor da, kamu kuruluşları eliyle, devlet hiyerarşisi içinde sunulmaktadır⁷.

Devletin söz konusu yükümlülüğü, amatör spor veya başka bir ifadeyle kitle sporu için söz konusu olup, bu açıdan bireylerin bu hakkı bir aktif statü hakkıdır. Buna karşılık, profesyonel spor negatif statü hakları içinde değerlendirilebilir. Ancak, profesyonel sporun, amatör sporu teşvik ettiği ve girişte de belirtildiği üzere bireyler ve toplum üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle önemli bir yere sahip olduğunu da ifade etmek gerekir.

II. SPORTİF ÜST KURULUŞLAR

Türkiye’deki spor faaliyetlerini incelediğimizde, üçlü bir yapı ile karşı karşıyayız. Bunlar Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, özerk bir yapıya kavuşturulmuş Türkiye Futbol Federasyonu ve Gençlik ve Spor Genel

⁵ RG, 09.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

⁶ Maddenin gerekçesi şu şekildedir: “Sağlık hizmetlerinin bir parçası, beden sağlığının spor yaptırılarak korunmasıdır. Sporun kitlelere yayılması bu amacın teminine yarayacak araçlardan en etkinidir.

Sporun geliştirilmesi, sadece fiilen spor yapanlara değil, seyircileri için de eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici etkileri sebebiyle Devlete ele alınması bir başka sebeptir.”

⁷ FİŞEK, Spor Tarihi, s. 125.

Dr. Rifat ERTEN

Müdürlüğü'dür. Bu yapı yanında, ülkemiz sınırları içinde düzenlenmekte olan at yarışları ve bunlara ilişkin bahisler ayrı bir yapılanma altında faaliyetlerine devam etmektedir. Aşağıda görüleceği üzere, bu yapıların bazıları arasında organik bağlar da kurulmuş bulunmaktadır.

A. Millî Olimpiyat Komitesi

Millî olimpiyat komiteleri, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin ihdas ettiği Olimpik Şart⁸ gereği kurulan çok sporlu sportif organizasyonlardır. Aşağıda görüleceği üzere, millî olimpiyat komiteleri spor branşları konusunda kural koyan organizasyonlar olmayıp, daha çok olimpiyat oyunları ile ilgili olarak ülkelerini temsil etmektedirler.

1. Genel Olarak

Olimpik hareketin en önemli kurumlarından biri millî olimpiyat komiteleridir. Halen Uluslararası Olimpiyat Komitesinin tanıdığı ve üye olarak kabul ettiği 203 millî olimpiyat komitesi bulunmaktadır⁹. Millî olimpiyat komitelerinin esas görevi Olimpik Hareketi, Olimpik Şarta uygun olarak ülkelerinde geliştirmek ve korumaktır (Olimpik Şart m. 28/1). Uluslararası Olimpiyat Komitesi, her ülkeden bir millî olimpiyat komitesi tanımakta ve tanıdığı millî olimpiyat komitelerini, Olimpiyat Oyunlarında ve himayesinde düzenlediği tüm bölgesel, kıtasal ya da dünya ölçeğinde yapılan yarışmalarda ülkesinin tek yetkili kurumu olarak kabul etmektedir. Ayrıca millî olimpiyat komitelerinin sporcu göndererek olimpiyat oyunlarına katılması da bir zorunluluktur (Olimpik Şart m. 28/3). Millî olimpiyat komitesi, ülkesindeki bir şehri olimpiyat oyunları için aday gösterme konusunda tek yetkili kurumdur (Olimpik Şart m. 28/4). Ayrıca olimpiyat oyunlarına gönderilecek yarışmacıları, takımları ve personeli gönderme yetkisi de millî olimpiyat komitesininindir (Olimpik Şart m. 28/7.2). Millî olimpiyat komitesinin aynı zamanda, Olimpik Şarta uyma konusundaki özerkliğini bozacak siyasî, hukukî, dinî ve ekonomik baskılara karşı durmak yükümlülüğü de bulunmaktadır (Olimpik Şart m. 28/6).

⁸ Olimpik Şart (*Olympic Charter*), Uluslararası Olimpiyat Komitesinin yürürlüğe koyduğu Olimpiyatlara ilişkin esasları belirleyen en temel düzenlemedir. Olimpik Şart için bkz. "Olympic Charter", <http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_122.pdf>, (22.05.2006).

⁹ "List of All NOCs", <http://www.olympic.org/uk/organisation/noc/index_uk.asp>, (22.3.2006).

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

Olimpik Şart m. 29/1'de, bir millî olimpiyat komitesinin sahip olması gereken koşullar da belirlemiştir. Buna göre millî olimpiyat komitesinin temsil ettiği ülkede bulunan Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyesi millî olimpiyat komitesinin genel kurulunda oy hakkına sahip olacak, ayrıca yönetim kurulunun re'sen üyesi kabul edilecek ve oy verme hakkına da sahip olacaktır. Olimpik oyunlarda yer alan spor branşını yöneten uluslararası federasyonlar tarafından tanınmış ulusal federasyonların veya temsilcilerinin millî olimpiyat komitesi yapısında yer alması gerekmektedir. Ayrıca millî olimpiyat komitesi yapısı içinde sporcuların veya emekli olmuş sporcuların da bulunması aranmaktadır. Millî olimpiyat komitesi ve yönetim kurulunun karar yeter çoğunluğunu olimpik spor federasyonları veya temsilcileri oluşturacaktır.

Hükûmetler veya diğer kamu kuruluşları millî olimpiyat komitesi için herhangi bir üye atayamazlar. Ancak, millî olimpiyat komitesi kendi inisiyatifleriyle isterse bir kamu kuruluşunun temsilcisini üye olarak kabul edebilir (Olimpik Şart m. 29/4).

Bir millî olimpiyat komitesinin Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tanınabilmesi için gerekli şartlar Uygulama Metninin 28 ve 29. maddesinde sıralanmıştır. Bunlar arasında özellikle şunları belirtmek gerekir: Millî olimpiyat komiteleri öncelikle, yukarıda belirtilen bileşime sahip olmalıdır. Bunun yanında bir millî olimpiyat komitesi bünyesindeki ulusal federasyonların alanlarında gerçekten faaliyette bulunuyor olmaları; millî olimpiyat komitesi bünyesinde, branşları olimpik programda yer alan uluslararası federasyon üyesi en az beş millî federasyon bulunması gerekmektedir.

Olimpik Şartta belirtilen niteliklere sahip olup, tanınmış olan millî olimpiyat komitesinin, ait olduğu kıtanın, kıta birliğine üye olması gerekmektedir. Şu anda millî olimpiyat komitelerinin üyesi oldukları 5 kıta birliği vardır¹⁰. Bu beş kıtanın birlikleri ise Millî Olimpiyat Komiteleri Birliği'ne (*Association of National Olympic Committees*, ANOC) üyedirler. Millî Olimpiyat Komiteleri iki yılda en az bir defa Millî Olimpiyat Komite-

¹⁰ Afrika Millî Olimpiyat Komiteleri Birliği (*Association of National Olympic Committees of Africa*, ANOCA); Amerikan Spor Organizasyonları Birliği (*Pan-American Sports Organisation*, PASO); Asya Olimpik Konseyi (*Olympic Council of Asia*, OCA); Avrupa Olimpiyat Komiteleri (*European Olympic Committees*, EOC); Okyanusya Olimpiyat Komiteleri (*Oceania National Olympic Committees*, ONOC). Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.olympic.org/uk/organisation/noc/index_uk.asp?id_assoc=8>, (23.03.2006).

Dr. Rifat ERTEN

leri Birliği olarak toplanırlar. Toplantının amacı, olimpiik hareketteki rollerini sağlamlaştırmak için bilgi ve tecrübe alış verişinde ve televizyon haklarından elde edilen gelirlerin, millî olimpiyat komiteleri için kullanımına ilişkin olarak Uluslararası Olimpiyat Komitesine tavsiyelerde bulunmak; Yürütme Kurulu ile yapılacak Olimpiik Kongre hazırlıklarına yardım etmektedir¹¹.

2. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi

Türk Millî Olimpiyat Komitesinin [TMOK] tarihi 20. yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. İlk olarak 1908 yılında Osmanlı Olimpiyat Komitesi adı ile kurulmuş olup, 1911 yılında da Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tescil edilmiştir. Ancak, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, I. Dünya Savaşına neden oldukları gerekçesiyle aralarında Osmanlı Devletinin de bulunduğu bazı devletleri organizasyondan ihraç etmiştir. Nihayet, Kurtuluş Savaşını takiben 1924 yılında Türkiye Millî Olimpiyat Cemiyeti adı ile yeniden kurulan Komite, 1924 Paris Oyunlarına da katılmıştır. TMOK, *millî* kelimesini kullanma hakkını 28.02.1964 tarih ve 6/2762 sayılı, *yurt dışındaki kurullarla işbirliği yapmasını* 02.05.1970 gün ve 7/191 sayılı, *kamu yararına işleyen dernek statüsünü* 16.07.1970 tarih ve 7/1070 sayılı ve *Türkiye* ibaresini kullanma hakkını 25.09.1973 tarih ve 7/7146 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile iktisap etmiştir¹².

TMOK, dernek statüsünde kurulmuş bir tüzel kişiliktir. Tüzüğünde Komitenin, her türlü politik, ekonomik ve dinsel etkinin dışında tamamen bağımsız ve özerk bir kuruluş olduğu belirtilmiştir (Tüzük m. 1). Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının aynı zamanda TMOK'nin koruyucu fahrî başkanı olduğu da ifade edilmiştir (Tüzük m. 2).

TMOK'nin Türkiye'de faaliyette bulunan diğer spor organizasyonları ile birtakım bağları bulunmaktadır. Bu bağları şu şekilde ifade edebiliriz:

Komitenin görevlerinin sayıldığı 5. maddesinde, TMOK'nin, Olimpiyatlara ülkemiz sporcularının katılmasını teminen Türk spor federasyonlarıyla ilişkilerine ilişkin bazı hükümler yer almaktadır. Bunlara kısaca değinecek olursak, uluslararası kuruluşlarca tescilli Türk spor federasyonları ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve diğer ülkelerin millî

¹¹ "ANOC", <http://www.olympic.org/uk/organisation/noc/index_uk.asp?id_assoc=8>, (23.03.2006).

¹² Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, TMOK, İstanbul 2002, s. 4.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

olimpiyat komiteleri arasında bağlantı kurar ve işbirliğini sağlar. Olimpiyatlara katılacak Türk sporcularının Olimpik Liyakatlerini ve karşılaşmalara katılma yeteneklerini inceleyip onaylar. Olimpiyatlara ilişkin olarak Türk spor federasyonları arasındaki uyuşmazlıkları kesin olarak karara bağlar. TMOK ayrıca Türk spor federasyonlarının Olimpiyat ve benzeri oyunlara katılmalarını kolaylaştırmak için önlemler alır, uyarılarda bulunur.

Bu bağ organik olarak da kurulmuştur. Tüzüğün üyeliğe ilişkin 6. maddesine göre, spor federasyonlarının bağlı olduğu kuruluşun, yani Gençlik ve Spor Müdürlüğünün Başkanı, TMOK'nin doğal üyesi olarak kabul edilmiştir. Bunun yanında Olimpiyat Oyunları programına dâhil sporların uluslararası federasyonlarına kayıtlı, Türkiye'deki spor federasyonlarının seçecekleri temsilciler de üye olarak kabul edilirler. Ancak, bunların sadece Konsey toplantılarına katılma ve oy hakları vardır. Tüzükle kurulan ve TMOK'nin bir organı olan Konseyin, olimpiyat ve benzeri oyunlarda katılınması uygun görülen spor dallarını ve yarışmaların türlerini belirlemek, ilgili federasyonların öneri ve belgelemesi üzerine, oyunlara katılacak sporcuların Olimpik Liyakatlarını, Olimpik Şarta göre inceleyerek onaylamak, olimpiyat veya benzeri oyunlara katılacak kafileleri organize etmek gibi önemli birtakım görevleri bulunmaktadır (Tüzük m. 9).

B. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü [GSGM], 21.05.1986 tarih ve 3289 sayılı *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla*¹³ kurulmuş ve faaliyetlerini bu Kanuna göre yürüten tüzel kişiliğe sahip, katma bütçeli bir kamu kuruluşudur.

3289 sayılı Kanunun 18. maddesinin ikinci fıkrası¹⁴ uyarınca, futbol tamamen Gençlik ve Spor Müdürlüğünün gözetim ve denetiminden çıkarılmıştır. Futbola ilişkin olarak, GSGM'nün tek yetkisi, futbol müsabakalarında müşterek bahis (Spor-Toto ve Spor-Loto) düzenlemektir 3289 sayılı Kanun m. 2/i).

GSGM'nün görevleri 3289 sayılı Kanunun 2. maddesinde sayılmıştır. Bu görevlere bakıldığında GSGM'nün, sportif faaliyetlerin yapımında ve

¹³ RG, 28.05.1986, S. 19120.

¹⁴ 3289 sayılı Kanun m. 18/II: "Amatör ve profesyonel futbol faaliyetleri Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı iki ayrı kurul tarafından yürütülür."

Dr. Rifat ERTEN

gelişiminde teşvik edici, düzenleyici ve denetleyici bir otorite konumunda olduğu ortaya çıkmaktadır. GSGM bu niteliği itibariyle, kanunen getirilmiş istisnalar -futbol ve at yarışları- dışında tüm spor branşları konusunda genel yetkili kurumdur.

GSGM kendine 3289 sayılı Kanunla verilen yetkiler dâhilinde sportif faaliyetleri, çıkarmış olduğu yönetmeliklerle düzenlemektedir¹⁵. Bu bağlamda, sporcu ve spor kulüpleri ile gençlik derneklerinin tescil, vize, aktarma işlemleri, federasyonlar, federasyon başkanlarının seçimi, disiplin cezaları, dopingle mücadele, beden eğitimi, sporcu sağlığı, bedensel engellilerin spor yapmaları, başarılı sporcuların ödüllendirilmesi, sponsorluk ve spor tesislerinin tahsisi gibi birçok husus GSGM tarafından düzenlenmiş bulunmaktadır.

GSGM'ne verilen görevler arasında, 3289 sayılı Kanunun 2. maddesinin (h) bendinde belirtilen hüküm anayasal açıdan farklı bir sonuca ulaşmamıza neden olmaktadır. Söz konusu hükümle GSGM'ne "*Spor müsabakalarında milletlerarası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak ...*" görevi verilmiş bulunmaktadır. Verilecek cezalar başlıklı 11. maddede ise, "*spor teşekkül ve kişilerin, disiplin ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak müeyyideler, kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir*" denilerek uluslararası uygulamalara da uygun davranılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre GSGM, sportif faaliyetlere ilişkin bir uluslararası federasyonun kural ve talimatlarını, ilgili spor branşı için, anayasal süreçten geçmesine gerek kalmaksızın uygulamak durumundadır. Buna benzer hükümler, spor federasyonlarının statülerinde de yer almaktadır.

GSGM bünyesi altında sportif faaliyetler şu şekilde gerçekleşmektedir:

1. Sporcular

Sporcuların resmî müsabakalara katılabilmeleri için lisans almaları gerekmektedir. Lisans, sporcunun müsabakalara katılabilmesini ve sağlık açısından bir sorunu olmadığını göstermesi açısından önem arz etmektedir

¹⁵ Düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **GÜNAL, A. Nadi / KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan** : Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat, Ankara 1998, s. 21 vd.; **GÜNAL, A. Nadi/KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan**: "Türk Spor Teşkilatının Hukuki Yapısı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1998, Y. 11, S. 3, s. 1035 vd.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

(3289 sayılı Kanun m. 22/1). Sporcular bir kulüp adına lisans alabilecekleri gibi, ferdi lisans da alabilirler (3289 sayılı Kanun m. 22/II).

Sporcuların lisanslarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler, Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Yönetmeliğinde¹⁶ yer almaktadır.

Bu Yönetmeliğe göre, 3289 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak sporcuların karşılaşmalara katılabilmek için lisans almaları ve aldıkları lisansları her sezon vize ettirmeleri gerekmektedir. Lisansları vermek ve vize işlemlerini yapmak konusunda genel olarak GSGM il müdürlükleri ve şartlarını taşımaları halinde federasyonlar yetkilidir (Yönetmelik m. 5/I).

Bunun yanında, Yönetmeliğin 7. maddesinin ilk fıkrasına göre, eğitim ve öğretim kurumları, özel beden eğitimi ve spor tesisleri ile diğer kurum ve kuruluşlarca yapılan yarışmalara katılacakların da lisans almaları gerekmektedir; lisanslar için bu kuruluşların, buldukları GSGM il müdürlüklerine başvurmaları gerekmektedir.

2. Kulüpler

Sportif hayatta kulüpler çekirdek örgütler ve sportif faaliyetlerde ve sporcuların yetişmesinde çok önemli roller üstlenirler ve tercihlerine göre bir veya birden fazla spor dalında faaliyet gösterebilirler.

Spor kulüpleri, Dernekler Kanununa¹⁷ göre kurulan dernek statüsünde özel hukuk tüzel kişileridir. Bir spor kulübünün GSGM bünyesinde, ilgili olduğu spor branşında karşılaşmalara çıkabilmesi için GSGM tarafından tescil edilmeleri gerekmektedir. GSGM tarafından bir kulübün tescil edilmesi, o kulübün resmî müsabakalara katılabilmelerini temin etmesinin yanında, sporculara lisans verebilmelerini de sağlamaktadır (3289 sayılı Kanun m. 20/I, II).

Spor kulüpleri Dernekler Kanunu hükümleri uyarınca denetime tâbi oldukları gibi, GSGM de kulüpleri her yönden denetleme ve gerekirse defter ve işlemlerine el koyma yetkisine sahiptir (3289 sayılı Kanun m. 21).

¹⁶ RG, 07.12.2001, S. 24606.

¹⁷ RG, 23.11.2004, S. 25649.

Dr. Rifat ERTEN

04.11.2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 14. maddesi, 3289 sayılı Kanunun getirdiği sistemle paralel hükümler getirmiştir. Söz konusu hükmün ilk fıkrasına göre, derneklerin talepte bulunması durumunda, spor faaliyetine yönelik olanların spor kulübü adını alacağı ve bu kulüplerin GSGM tarafından kayıt ve tescil olunacağı hüküm altına alınmıştır. İkinci fıkrada ise, spor kulüplerinin oluşumunun, denetiminin, disiplin işlemleri ve bu kulüplere yardım gibi konuları düzenleyen yönetmeliğin İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınmak şartıyla, GSGM'nün bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından yürürlüğe konulacağı ifade edilmiştir. Verilen bu yetki kapsamındaki hususlar Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği¹⁸ ile düzenlenmiştir.

3289 sayılı Kanunla spor kulüplerinin, profesyonel takımlarını, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları veya kurulmuş olan şirketlere devredebilecekleri gibi, kiraya da verebilecekleri hüküm altına alınmıştır (3289 sayılı Kanun m. 24/II). Böylece, dünyadaki gelişmelere paralel olarak profesyonel takımların ticaret hayatında yer edinmesine izin verilmiş olmaktadır.

3. Federasyonlar

Spor hayatında, kuralların tespiti, karşılaşmaların düzenlenmesi, sporcuların yetişmesi ve uluslararası müsabakalarda yarışmaları, uluslararası federasyonlara üyelikleri itibariyle spor federasyonlarının çok önemli yeri vardır.

Spor federasyonlarına ilişkin olarak bazı ilkeler 3289 sayılı Kanunda belirlenmiştir. “*Federasyonların teşkili ve profesyonel dalların tespiti*” başlıklı 18. maddeye göre, “*bir veya daha fazla spor dalı, teknik ve idari bakımdan birer federasyona bağlanır.*” Bunun dışında, uluslararası spor anlayışına uygun olarak, federasyon başkanlarının seçimle göreve gelecekleri ve görevlerinin fahri olacağı hüküm altına alınmıştır (3289 sayılı Kanun m. 19/I).

Federasyon başkanlarının seçimi, kurullarının oluşumu, çalışmaları, görev, yetki ve sorumlulukları ile kurullarını atamaya ilişkin hususların çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği de ifade edilmiştir (3289 sayılı Kanun m. 19/II). Ayrıca 3289 sayılı Kanunun 2. maddesinde de “*Spor federasyon-*

¹⁸ RG, 08.07.2005, S. 25869.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

larının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esasları tayin ve tespit etmek”, GSGM’nün görevleri arasında sayılmıştır. Kanunla verilen bu görev ve yetki uyarınca bu hususlar, Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği¹⁹ ve Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliğiyle²⁰ düzenlenmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, futbola ilişkin federasyon ayrı bir kanunla kurulmuş olup, GSGM’nün yetkisi dışında özerk bir yapıya sahiptir. Bu durum 3289 sayılı Kanunun 18. maddesinin ikinci fıkrasında da açıkça belirtilmiştir.

Burada değinilmesi gereken diğer bir husus da, 3289 sayılı Kanuna 04.03.2004 tarih ve 5105 sayılı *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun*²¹ 2. maddesi ile eklenen ek madde 9 hükmüdür. Bu hükümle birlikte, GSGM’nün gözetim ve denetiminde faaliyette bulunan federasyonlar *özerk ve özerk olmayan federasyonlar* olarak iki gruba ayrılmış bulunmaktadır.

“Özerklik” başlığını taşıyan ek madde 9’a göre, talepte bulunan federasyonların, belirtilen şartları taşımaları halinde malî ve idarî yönden özerk sayılmaları mümkün hale gelmiştir. Özerk federasyonlar hükümde, “*organları genel kurulu tarafından seçimle göreve gelen, her türlü kararlarını kendi organları içerisinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan ve ibra edilen federasyonlar*” olarak tanımlanmıştır (3289 sayılı Kanun Ek madde 9/II).

Bu düzenleme ile birlikte, GSGM’nün özerklik kazanan federasyonlar üzerindeki yetkileri büyük oranda kaldırılmış ve bu federasyonların bağımlılığı azaltılmış olmakla birlikte bu bağ tamamen ortadan kalkmamıştır. İlk olarak, özerk federasyonların statülerinin GSGM tarafından hazırlanan çerçeve statüye uygun olması gerektiği hüküm altına alınmıştır (3289 sayılı Kanun Ek madde 9/V)²². İkinci olarak, özerk federasyonların ceza veya disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı GSGM bünyesinde oluşturulacak

¹⁹ RG, 22.11.1993, S. 21766.

²⁰ RG, 26.08.2004, S. 25565.

²¹ RG, 13.03.2004, S. 25401.

²² GSGM Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü için bkz. RG. 14.07.2004, S. 25522.

Dr. Rifat ERTEN

Tahkim Kuruluna itiraz edilebileceği belirtilmiştir (3289 sayılı Kanun, Ek madde 9/VI). Üçüncü olarak, söz konusu maddenin son fıkrasına göre, özerk federasyonların her türlü faaliyet ve işlemleri GSGM'nün bağlı olduğu Bakanlığın denetimine tâbi kılınmıştır. Buna paralel olarak, Spordan Sorumlu Bakanın yapılan denetim sonucunda görevi başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı veya yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere, federasyonun genel kurulunu olağanüstü toplantıya çağırma yetkisi bulunmaktadır. Son olarak ise, özerk federasyonların GSGM tarafından malî açıdan desteklenmesine ve GSGM bünyesindeki sportif tesislerin lehlerine kırk dokuz yıllığına tahsis edilmesine yönelik de hükümler bulunmaktadır (3289 sayılı Kanun, Ek madde 9/IX, X ve XI).

Ek madde 9'a göre, özerk federasyonların "*uluslararası federasyonların öngördüğü kurulları oluşturmak*" zorunda oldukları da hüküm altına alınmıştır (3289 sayılı Kanun, Ek madde 9/III, son c.).

Halen GSGM bünyesinde elli iki spor federasyonu bulunmakta olup, bunların yirmi ikisi özerklik statüsünü kazanmıştır²³.

C. Türkiye Futbol Federasyonu

Spor dalları arasında Türkiye'de ve dünyada en çok ilgi çeken kuşkusuz futboldur. Günümüz dünyasında futbol o kadar çok sevilmektedir ki, savaşların çıkmasına ve savaşlara ara verilmesine dahi neden olmuştur²⁴. Dünyada yapılan ve izleyeni bu kadar fazla başka bir spor dalı bulunmadığını söylemek yanlış olmaz. Yoğun ilgiye paralel olarak üzerinde en fazla yazı yazılan, yayın yapılan spor dalı da futboldur²⁵.

²³ Federasyonlar için bkz. <<http://www.gsgm.gov.tr>>, (18.05.2006).

²⁴ El Salvador ile Honduras arasında 1969 yılında çıkan ve 100 gün süren savaşı, 16 Haziran 1969 yılında yapılan dünya kupası elemesi maçı başlatmıştır. Savaş bittiğinde 4.000 kişi ölmüş ve 12.000'den fazla kişi de yaralanmıştır ("Savaşa Kadar Futbol", Hürriyet Pazar, 16.4.2000, s. 3); Nijerya ile Biafra arasında süren savaşa, ülkeye gelen PELE'ye maç yapma olanağı sağlamak için imzalanan mütareke ile bir gün ara verilmiştir (**KUPER, Simon (çev. Sinan GÜRTUNCA):** Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, İstanbul 1996, s. 2).

²⁵ Son dönemlerde Türkiye'de de futbol konusunda birçok kitap çıkmıştır. Örnekler arasında **KIRCA, Ali:** Futbol Hayattır, İstanbul 2000; **GÜMÜŞ, Semih:** Futbol ve Biz, İstanbul 2000; **DOĞAN, Yalçın:** Fenerbahçe Cumhuriyeti, B. 2, İstanbul 1989; derleme kitaplar Futbol ve Kültürü (**Der. Roman HORAK/ Wolfgang REITER/Tanıl BORA**), B. 2, İstanbul 2001; Takımdan Ayrı Düz Koşu, (**Der. Tanıl BORA**), İstanbul 2001; ayrıca süreli yayınlardan futbolu kapak konusu yapan

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

Söz konusu yoğun ilginin nedenleri arasında, kurallarının basit olması, her yerde oynanabilmesi, çok masraf gerektirmemesi²⁶, içerdiği tesadüflük²⁷ ve büyük kalabalıklar tarafından aynı anda canlı olarak seyredilebilmesi sayılabilir.

Futbol, 27.5.1988 tarih ve 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun²⁸ çıkana kadar, diğer spor dalları ile aynı şekilde yönetilmiştir. Ancak, ilginin böylesine yoğun olduğu bir alanın özel düzenlemeye konu olması yönündeki tartışmalar²⁹ 1987 yılında artmış ve bahsi geçen Kanun çıkarılmıştır. Kanun, ihtiyaçlara cevap vermediği gerekçesiyle 17.6.1992 tarih ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla³⁰ değiştirilmiştir.

Kanunun ilk maddesi amacını, “*her türlü futbol faaliyetlerini millî ve milletlerarası kurallara göre yürütmek, teşkilâtlandırmak, geliştirmek ve Türkiye’yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip, özerk Türkiye Futbol Federasyonunun kurulması, teşkilât, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemek*” olarak ifade edilmiştir.

Şu anda, Türkiye’de tüm “... *futbol faaliyetlerini yürütmek* ...”, konuya ilişkin “... *her türlü düzenlemeyi yapmak, kararlar almak ve uygulamak* ...” görevi (3813 sayılı Kanun m. 2/a) söz konusu Kanunla kurulan Türkiye Futbol Federasyonuna [TFF] verilmiş bulunmaktadır.

TFF’nun, merkez, yurt içi ve yurt dışı teşkilâtı bulunmaktadır (3813 sayılı Kanun m. 3). Merkez teşkilâtı Genel Kurul, Başkanlık, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, Tahkim Kurulu, Merkez Hakem Kurulu, yan kurullar ve idarî birimlerden oluşmaktadır (3813 sayılı Kanun m. 4).

Düşünen Siyaset Dergisinin 1999 Mart sayısı, Bilim ve Ütopya Dergisinin 2000 Haziran sayısı ile National Geographic Türkiye Dergisinin 2006 Haziran sayısı örnek olarak verilebilir.

²⁶ **TOKER, H. Halit/HELVACIOĞLU, Ender:** “Futbolun Sırrı”, Bilim ve Ütopya, 2000, S. 72, s. 15 vd.

²⁷ **ÖĞÜN, Süleyman S.:** “Oyun İçinde Oyun: Futbol”, Düşünen Siyaset Dergisi, Futbol Özel Sayısı, 1999, Y. 1, S. 2, s. 17.

²⁸ RG, 07.06.1988, S. 19835.

²⁹ **SÜMER, Rıza:** Sporda Demokrasi, B. 2, Ankara 1989, s. 92 vd.

³⁰ RG, 03.07.1991, S. 21273; ancak, yukarıda belirtildiği üzere, futbol müsabakalarında müşterek bahis düzenlemek ve yönetmek hak ve yetkisi halen GSGM’ndedir.

Dr. Rifat ERTEN

Genel Kurulda futbolla ilgili değişik kesimlerin temsilcilerinin mümkün olduğu ölçüde bulunmasına çalışılmıştır (3813 sayılı Kanun m. 5). TFF'nun Genel Kurulunda, diğer üyelerin yanında TMOK Başkanı ile TMOK Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek üç temsilci de bulunacaktır. Genel Kurulun, faaliyet programını ve bütçeyi onaylamak; Başkanı, Yönetim Kurulunun 14 üyesini, Tahkim ve Denetleme kurullarını seçmek; ana statüyü hazırlamak ve değiştirmek gibi görevleri bulunmaktadır (3813 sayılı Kanun m. 6).

Yönetim Kurulu, Genel Kurulun seçeceği 14 üye ve Başkandan olmak üzere 15 üyeden oluşmaktadır (3813 sayılı Kanun m. 9/I).

TFF üzerinde spordan sorumlu Bakanın da etkisi bulunmaktadır. Bunlar, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak (3813 sayılı Kanun m. 5/IV); TFF'nun “*bütün faaliyet ve işlemleri*”ni gözetim ve denetim altında tutmak (3813 sayılı Kanun m. 31/I) ve “*Başbakanlık Teftiş Kurulunca yapılacak inceleme ve soruşturma sonucunda, görevi başında kalmasında sakınca görülen Federasyon Başkanı veya Federasyon Yönetim Kurulu hakkında karar alınmak üzere, ... Genel Kurulu olağanüstü toplantıya*” çağırmasıdır (3813 sayılı Kanun m. 31/II).

Federasyonun yapısı ve idareyle ilişkileri hakkında özet olarak verilen bilgilerden sonra TFF'nun hizmet yerinden yönetim kuruluşu olduğu sonucuna varılmaktadır³¹. TFF'nun özel hukuk hükümlerine tâbi olması vardığımız bu sonucu değiştirmeyecektir.

TFF bünyesinde sporcuların ve kulüplerin faaliyetleri GSGM bünyesindeki faaliyetlerine paralellik arz etmektedir. Bu nedenle bu konulara burada tekrar değinilmeyecektir.

Kanunun amaçlarından biri ilk maddesinde, “*... her türlü futbol faaliyetlerini millî ve milletlerarası kurallara göre yürütmek ...*” olduğu ifade edilmiştir. Buna paralel olarak, TFF'nun görevlerinden biri de “*Millî ve milletlerarası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını ...*” sağlamaktır (3813 sayılı Kanun m. 2/b). Ayrıca Yönetim Kurulunun “*Ulusal ve uluslararası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak*” (3813 sayılı Kanun m.10/p) ve “*Ülkemizde mevcut ise; akredite belgesine sahip*

³¹ **GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref/TAN, Turgut:** İdare Hukuku, C. I, Genel Esaslar, Ankara 1998, s. 303; **ÇAKMAK, N. Münci:** Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukuki Statüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 32 vd.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

olan Doping Kontrol Merkezinde, sporcuların anti doping kontrollerini yaptırmak, dopingli çıkan futbolcularla ilgili ulusal ve uluslararası kurulların kararlarını uygulamak” (3813 sayılı Kanun m. 10/r) görevleri bulunmaktadır. Bu kurallar uluslararası sportif karşılaşmalara katılabilmek ve uluslararası spor kuruluşlarında temsil edilebilmek için getirilmiş kurallardır.

Bu maddeler değerlendirildiğinde, futbola ilişkin milletlerarası kuralların ve talimatların uygulanması konusunda TFF’na yükümlülük verildiğini görüyoruz. Bunun anlamı, diğer federasyonlarda olduğu gibi paralel bir biçimde, futbol alanında da, milletlerarası kuralların iç hukuka dâhil edilmesine ilişkin anayasal süreçlerin dışında bir usul öngörülmüş olmasıdır. Şu durumda TFF’nun, UEFA ve FIFA’nın ihdas ettiği ve edeceği kuralları uygulaması kanunî bir zorunluluktur. Söz konusu kararları alan uluslararası spor organları, devletlerin dahli ve etkisi olmaksızın tamamen gönüllü kişiler tarafından oluşturulmuş ve uluslar üstü kurallar ihdas eden kuruluşlardır. Ancak, söz konusu milletlerarası kuralların hukukumuzun korumayı amaçladığı ekonomik, kültürel, sosyal ve hukukî düzeni de bozmaması gerekir. Aksi takdirde, milletlerarası kuralların uygulanmasına müsaade edilmeyecektir. Örneğin, 1956 yılında Melbourne şehrinde yapılan Olimpiyat Oyunlarında, Avustralya’nın yasaları, at neslinin ıslahı için ülkeye yurt dışından at sokulmasını yasakladığından ve kamuoyunun tüm baskılarına rağmen yasalar değiştirilmediğinden dolayı bu oyunlarda binicilik yarışmalarına yer verilememiştir³². Bu yüzden Melbourne Olimpiyat Oyunlarında yapılması gereken binicilik yarışmaları İsveç’in Stockholm kentinde yapılmıştır.

D. At Yarışları

GSGM bünyesinde diğer federasyonlar gibi faaliyet gösteren Binicilik Federasyonu bulunmasına rağmen Türkiye’de at yarışlarını ve müşterek bahisleri düzenlemek hususunda başka bir kurum yetkilendirilmiştir.

10.7.1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanunun³³, 22.03.2006 tarihli ve 5476 sayılı Kanunla³⁴ değişik 1’inci maddesine göre “Türkiye sınırları içerisinde at yarışları düzenlemeye, yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen yarışlar üzerine yurt içinden ve yurt dışından müşterek

³² Olimpik Hareket, s. 58.

³³ RG, 15.07.1953, S. 8458.

³⁴ RG, 28.03.2006, S. 26122.

Dr. Rifat ERTEN

bahis kabul etmeye Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yetkilidir.” Yetkinin söz konusu Bakanlığa verilmesinin nedeni, 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanununun³⁵, Türkiye’de hayvan ıslahı görevinin de söz konusu Bakanlığa vermiş olması ve at yarışlarının bir amacının da at ıslahı olmasıdır. Şu durumda Türkiye’de at yarışlarını düzenlemek hakkı kanunen Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına verilmiş bulunmaktadır.

At Yarışları Hakkında Kanunun 5’inci maddesine³⁶ dayanılarak, Bakanlığın bu hak ve yetkisi Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 20 yıl için Türkiye Jokey Kulübü’ne³⁷ devredilmiş ve dönem sonlarında da söz konusu hak ve yetki devri yenilenmiştir. En son, Bakanlar Kurulunun 22.11.1993 tarihli ve 93/5043 sayılı kararı ile 20 yıl için yine Türkiye Jokey Kulübü yetkilendirilmiştir³⁸. Başka bir ifade ile 6132 sayılı Kanunun yürürlüğe konulduğu tarihten günümüze kadar at yarışları ve müşterek bahisler Tarım ve Köyişleri Bakanlığının gözetim ve denetimi altında Türkiye Jokey Kulübü tarafından yürütülmektedir³⁹.

At yarışlarında en yetkili mercii Tarım ve Köyişleri Bakanlığıdır. At yarışları ile ilgili birçok konuda Bakanın atamaları ve onayı gerekmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yanında, at yarışlarında görevli ve yetkili kurullar Yüksek Komiserler Kurulu ve Yarış Komiserleri Kuruludur. Yüksek Komiserler Kurulu, Bakanın atayacağı sekiz üye ile Tarım ve Köyişleri

³⁵ RG, 10.03.2001, S. 24338.

³⁶ At Yarışları Hakkında Kanun Madde 5 - “*Tarım Vekaletinin birinci maddede yazılı hak ve yetki devri at yetiştirme ve ıslahını teşvik gayesi ile kurulmuş ve amme menfaatine çalıştığı usulen onanmış derneklerden uygun görülecek bir veya bir kaçına muayyen şartlarla ve 30 seneyi geçmemek üzere Tarım Vekaletinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin kararı ile devredilebilir.*

Devredilen hak ve yetki devri derneğin kanun, nizamname veya anlaşma hükümlerine riayet etmemesi halinde müddet dolmadan önce geri alınabileceği gibi müddetini dolduran derneğe aynı hak ve yetki devrinin yine bu madde hükümleri dairesinde yeniden verilmesi caizdir.

Tarım Vekaleti bu derneğin bilumum muamelat, kayıt ve hesabatını her zaman teftiş ve murakabe etmeye, direktifler vermeye yetkilidir. Derneğin statüsünde yazılı murakıplardan ayrı olarak Vekalet kendi memurlarından uygun gördüklerini murakıplıkla vazifelendirebilir.”

³⁷ Türkiye Jokey Kulübü 23 Ekim 1950 tarihinde kurulmuştur. Bakanlar Kurulunun 7 Mart 1953 tarih ve 4/19 sayılı kararıyla kamu yararına çalışan dernekler arasına alınmıştır (RG. 10.2.1953, S. 8334).

³⁸ **TAPAN, M. Ruhi:** “At Yarışları Disiplin Hukuku”, Faruk EREM Armağanı, Ankara 1988, s. 733.

³⁹ **TUTEL, Eser:** At Yarışları ve Atlı Sporlar, B. 1, İstanbul 1998, s. 82.

Türk Sporunun Yapısal Düzeni

Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdüründen oluşur. Uygulamada Kurulun başkanlığını Bakanlık Müsteşarı yürütmektedir⁴⁰. Komiserler kurulu ise, Yüksek Komiserler Kurulunun kararı ve Bakanın onayı ile atanan üç üyeden oluşmaktadır. Yarışların yapıldığı her hipodromda bir Yarış Komiserler Kurulu bulunur. Hipodromdaki at yarışlarının gözetim ve denetimi görev ve yetkisi bu Kurula aittir.

Türkiye’de at yarışlarını ve müşterek bahisleri düzenlemek hak ve yetkisi söz konusu Bakanlığa verilmiş olmasına rağmen, bunlar haricindeki faaliyetler için Türkiye Binicilik Federasyonu ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün düzenlemeleri uygulanacaktır.

SONUÇ

Spor, uğraşan veya ilgilenen bireyler ve dolayısıyla toplumlar için psikolojik ve fiziksel açılardan birçok faydası bulunan bir etkinlik alanıdır. Günümüzde, bu faydalarından ve ülke tanıtımına katkılarından dolayı sportif faaliyetler devletler tarafından da teşvik edilmekte ve kitleselleşmesi için uğraş verilmektedir.

Anayasamıza göre devletimizin sporu teşvik etmek ve geliştirmek yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yüzden de ülkemizde spor, genelde devlet hiyerarşisi içinde sunulan bir kamu hizmeti olarak görülmektedir.

Türkiye’de sportif faaliyetler esas itibariyle, birbirinden bağımsız olmayan üçlü bir yapı göstermektedir. Bu yapıyı oluşturan kuruluşlar TMOK, GSGM ile TFF’dur. Bunlardan, TMOK diğerlerine göre devletten daha bağımsız bir yapı göstermekte ve daha çok olimpiyat oyunlarına ilişkin faaliyette bulunmaktadır; ancak GSGM ve TFF ile ilişki içerisindedir. Buna karşılık, GSGM ve TFF üzerinde devletin TMOK’ne göre daha fazla yetkileri bulunmaktadır.

Bunlar dışında, bu yapıdan bağımsız olarak ülkemizde bahislere yönelik at yarışları da düzenlenmektedir. Bu yetki, kendisine kanunen hayvan ıslahını sağlamak görevi verilen Tarım ve Köyişleri Bakanlığına verilmiş olup; Bakanlık da bu yetkisini Türkiye Jokey Kulübüne devretmiştir. Bu yetki devri dönemsel olarak yenilenmektedir. Türkiye’de at yarışlarını ve bunlar hakkındaki bahisleri düzenlemek yetkisi Bakanlığa verilmiş olmasına

⁴⁰ TAPAN, s. 736.

Dr. Rifat ERTEN

rağmen, uluslararası müsabakalarda GSGM bünyesinde Binicilik Federasyonu da bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AMMAN, M. Tayfun:** “Spor Sosyolojisi”, Sporda Sosyal Bilimler, (Der. H. Can İKİZLER), İstanbul 2000, s. 85-149.
- ÇAHA, Ömer:** “Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak”, Düşünen Siyaset Dergisi, Futbol Özel Sayısı, 1999, Y. 1, S. 2, s. 115-125.
- ÇAKMAK, N. Münci:** Türkiye Futbol Federasyonu’nun Hukuki Statüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.
- FİŞEK, Kurthan:** 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, (Spor Tarihi), İstanbul 1985.
- FİŞEK, Kurthan:** Devlet Politikası ve Toplumsal Yapısıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Ankara 1980.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref/TAN, Turgut:** İdare Hukuku, C. I, Genel Esaslar, Ankara 1998.
- GÜNAL, A. Nadi/KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan:** “Türk Spor Teşkilatının Hukuki Yapısı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1998, Y. 11, S. 3, s. 1035-1065
- GÜNAL, A. Nadi/KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan:** Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat, Ankara 1998.
- GÜVEN, Özbay:** Türklerde Spor Kültürü, B. 2, Ankara 1999.
- KETEN, Mustafa:** Türkiye’de Spor, Ankara 1974.
- KUPER, Simon (çev. Sinan GÜRTUNCA):** Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, İstanbul 1996.
- MALANCZUK, Peter:** Akehurst’s Modern Introduction to International Law, B. 7, London-New York 1997.
- ÖĞÜN, Süleyman S.:** “Oyun İçinde Oyun: Futbol”, Düşünen Siyaset Dergisi, Futbol Özel Sayısı, 1999, Y. 1, S. 2, s. 17-23.
- PAZARCI, Hüseyin:** Uluslararası Hukuk Dersleri, (II), II. Kitap, B. 6, Ankara 1999.
- SILANCE, Luc:** “The Rules of the International Olympic Committee and Law”, Olympic Review, 1971, S. 50-51, s. 585-596.
- SÜMER, Rıza:** Sporda Demokrasi, B. 2, Ankara 1989.
- ŞAHİN, Mehmet:** Spor Ahlakı ve Sorunları, İstanbul 1998.
- TAPAN, M. Ruhi:** “At Yarışları Disiplin Hukuku”, Faruk EREM Armağanı, Ankara 1988, s. 733-747.
- TOKER, H. Halit/HELVACIOĞLU, Ender:** “Futbolun Sırrı”, Bilim ve Ütopya, 2000, S. 72, s. 14-27.
- TURAL, Sadık:** [GÜVEN, Özbay: Türklerde Spor Kültürü, B. 2, Ankara 1999] kitabına Sunuş, s. X).
- TUTEL, Eser:** At Yarışları ve Atlı Sporlar, B. 1, İstanbul 1998.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, TMOK, İstanbul 2002.